

Europeisk samarbeid angående utlevering av forbrytere.

Av ekspedisjonssjef FINN HIORTHØY.

Utgangspunktet for behandlingen i Europarådet av spørsmålet om å vedta en europeisk konvensjon angående utlevering av forbrytere er en mosjon, fremsatt av den britiske delegerte *J. G. Foster, Q.C.*, som av *Den rådgivende forsamling* 30. november 1951 ble henvist til *Komiteén for rettslige og administrative spørsmål*. Komiteén var av den oppfatning at det på sakens daværende stadium var for tidlig å gå til utarbeidelse av et formelig konvensjonsutkast og foreslo derfor at spørsmålet først ble undergitt nærmere overveielse i samråd med sakkyndige utpekt av *Ministerkomiteén*. Forslaget vant forsamlingens bifall og ledet til *rekommendasjon nr. 16* av 8. desember 1951 som anbefalte: 1) At medlemsstatene skulle anmodes om å uttale seg angående ønskeligheten av en europeisk utleveringskonvensjon (på grunnlag av et memorandum fra Generalsekretariatet) samt om en slik konvensjons form og innhold. 2) At Ministerkomiteén skulle oppnevne fem juridiske eksperter som, sammen med fem medlemmer utpekt av Komiteén for rettslige og administrative spørsmål, som en „*blandet komité*“ skulle gis i oppdrag å gjennomgå svarene og utarbeide utkast til en europeisk konvensjon om utlevering.

Ministerkomiteén aksepterte under sin 10de sesjon 19. mars 1952 anbefalingens *post 1*, men besluttet å utsette spørsmålet om å nedsette en blandet komité inntil regjeringenes svar var innløpet og kommunisert til medlemsstatene.

Uttalelsene fra regjeringene gikk i forskjellig retning. *Flertallet* ga uttrykk for prinsipiell tilslutning til tanken om en europeisk utleveringskonvensjon. Andre var av den oppfatning at det for tiden ikke var behov for en slik konvensjon, men tilføyet at de ikke ville innta en negativ holdning dersom de øvrige medlemmer av Europarådet gikk inn for forslaget. Andre igjen, bl. a. *Storbritannia* og *Sverige*, fant avslutningen av en multilateral konvensjon utilrådelig, men fremholdt at det likevel kunne la seg gjøre å utarbeide en *mønsterkonvensjon* med sikte på bilaterale avtaler.

Den norske regjering uttalte at det for Norges vedkommende ikke var noe påtrengende behov for en multilateral europeisk konvensjon om utlevering av forbrytere, men at det i og for seg ville være hensiktsmessig og ønskelig at det ble istandbragt ensartede regler gjennom en konvensjon av denne art. En slik konvensjon antokes i hovedsaken å burde bygges på de prinsipper som for tiden lå til grunn for de fleste traktater på dette område mellom europeiske stater, spesielt burde *politiske forbrytelser*

fortsatt som hovedregel ikke gi anledning til utlevering. Det ville imidlertid være ønskelig om man kunne finne frem til en alment anerkjent avgrensning av begrepet politisk forbrytelse, særlig når det gjaldt bedømmelsen av de såkalte „*délits complexes*“. Videre var det et spørsmål om ikke interessefellesskapet mellom Europarådets stater tilsa noen utvidelse av den tradisjonelle krets av utleveringsdelikter, f. eks. når det gjaldt overtredelse av *skatte- og militærlovgivningen*. For øvrig antok man at det burde overveies om det var grunn til i alle anvendelser å opprettholde prinsippet om *ikke-utlevering av egne borgere*. I denne forbindelse pekte man på at den norske straffelov av 22. mai 1902 ikke la hindringer i veien for en konvensjonsbestemmelse om *plikt for Norge til å forfølge* visse straffbare handlinger begått i utlandet av norske borgere, jfr. lovens § 12 nr. 3 c som fastsetter at norsk straffelov får anvendelse bl. a. på handlinger som er foretatt i utlandet av norske statsborgere eller noen i Norge hjemmehørende person, når handlingen også er straffbar etter det lands lov der den er foretatt. Det måtte imidlertid være forutsetningen at en slik plikt til strafferettslig forfølgning ikke kom i konflikt med det i norsk strafferettspleie knesatte „*opportunitetsprinsipp*“, jfr. lov om rettergangsmåten i straffesaker av 1. juli 1887 § 85.

Den videre forberedelse av saken ble tilrettelagt av en *underkomité* under Komitéen for rettslige og administrative spørsmål med *Geoffrey de Freitas* som rapportør. Denne utarbeidet en foreløpig rapport med konvensjonsutkast som ble benyttet som arbeidsgrunnlag for den senere innkalte „*ekspertkomité*“. Rapporten var et meget verdifullt og veloverveiet arbeid hvis forslag i betydelig utstrekning vant tilslutning blant de møtende sakkyn-dige.

Ministerkomitéen besluttet så i mars 1953 at det skulle innkalles en komité av regjeringsekspertene for å drøfte Forsamlingens rekommendasjon nr. 16 (1951) med særskilt henblikk på å fastslå visse *prinsipper for utlevering* som kunne godtas av alle medlemmer av Europarådet. Spørsmålet om hvorvidt disse prinsipper skulle settes ut i livet ved avslutning av en multilateral konvensjon eller om de bare skulle tjene som grunnlag for bilaterale avtaler, ble holdt åpent (reserved). Det samme gjaldt spørsmålet om eventuelt samarbeid mellom regjeringsekspertene og Komitéen for rettslige og administrative spørsmål.

Ekspertkomitéen kom sammen i Strasbourg i dagene 5.—9. oktober 1953. Som president ble valgt den irske representant *William Fay*, juridisk rådgiver for det irske utenriksdepartement. For Norge møtte, foruten undertegnede, ekspedisjonssjef E. R. Rognlien i Justisdepartementets politiavdeling. Svenske representanter var utenriksråd Sture Petré samt byråsjef Johan Björling og sekretær Lars Hedström, henholdsvis fra det svenske justis-

og utenriksdepartement. Danmark og Island hadde ikke sendt representanter til komitéen.

Komitéen konstaterte i sin rapport til Ministerkomitéen av 10. oktober 1953 (CM(53)129) at det i betraktelig utstrekning var enighet om hvilke alminnelige prinsipper som burde gjelde for utlevering. I henhold til dette konkluderte komitéen med at det måtte la seg gjøre å oppta disse prinsipper i et passende dokument (instrument), enten en multilateral konvensjon eller et mønster for bilaterale avtaler. For i en mest mulig pregnant form å klargjøre sin stilling til de forskjellige prinsippsspørsmål, fremla komitéen *tentative utkast* ledsaget av en kortfattet begrunnelse, redegjørelse for dissenser, reservasjoner m. v..

Til støtte for arbeidet benyttet komitéen, i tillegg til de Freitas førnevnte rapport, bl. a. følgende dokumenter: 1) Konvensjon om utlevering, vedtatt av den 7de internasjonale konferanse av amerikanske stater og undertegnet i Montevideo 26. desember 1933. 2) Utkast til utleveringskonvensjon, godkjent av den 35te konferanse av „International Law Association“, Varsjava 1928. 3) Utkast til utleveringskonvensjon, utarbeidet av „Harvard Research in International Law“, 1933—1935. 4) Utkast til utleveringskonvensjon, utarbeidet av „International Penal and Penitentiary Commission“ og forelagt for Den internasjonale kriminalpolitikkommisjon på dens 17de sesjon, Praha 1948. 5) Utleveringskonvensjon mellom Frankrike og Den tyske forbundsrepublikk, undertegnet i Paris 29. november 1951.

Ekspertkomitéens rapport var oppe til behandling på møte av *Stedfortrederkomitéen* (Ministers' Deputies) 8.—18. februar 1954. Samtidig ble det opplyst at spørsmålet fortsatt var under behandling av Forsamlingens komité for rettslige og administrative spørsmål. Det ble reist spørsmål om å etablere kontakt mellom den sistnevnte komité og regjeringsekspertene, slik som opprinnelig anbefalt av Forsamlingen, men noe vedtak i denne retning ble ikke truffet. Heller ikke tok man standpunkt til realiteten i ekspertkomitéens rapport, idet det ble besluttet at stedfortrederne skulle gjenoppta behandlingen av saken etter at Forsamlingen hadde drøftet rapporten fra *sin* komité. (Behandlingen av denne saken er et eksempel blant flere på at samarbeidet mellom Ministerkomitéen og Forsamlingen ikke alltid er like effektivt og friksjonsfritt). Den sistnevnte rapport, også denne gang satt i pennen av *de Freitas*, forelå til behandling på Forsamlingens møte i mai 1954. Forsamlingen rakk imidlertid ikke å ferdigbehandle saken og den ble derfor utsatt til høstsesjonen. Når saken herunder blir tatt opp på ny, må man antakelig regne med at det foreliggende utkast til utleveringskonvensjon blir vedtatt (i form av en anbefaling) eller at det blir gjenstand for gjennomgåelse av en „blandet komité“ (jfr. ovenfor), trolig helst det siste.

Komitéen for rettslige og administrative spørsmål gir i rapporten (*Dok. 234, dat. 18. mai 1954*) uttrykk for et mere desidert og positivt standpunkt enn Ministerkomitéen og dens eksperter. Den fremhever således at det er et aktuelt behov for utbygning av utleveringsreglene i forholdet mellom Europarådets stater, og antar at dette bedre kan tilfredsstilles ved avslutning av en multilateral konvensjon enn ved inngåelse av en rekke bilaterale avtaler. Ved å forbedre og standardisere utleveringspraksis i forholdet mellom medlemsstatene vil en multilateral konvensjon, etter komitéens mening, være til vesentlig nytte for de myndigheter og domstoler som får befatning med saker av denne art.

Teknisk sett er komitéens utkast utvilsomt en forbedring sammenlignet med de delvis noe omstendelige og reservasjonsfylte formuleringer som ble antydnet av regjeringseksperterne. (På bakgrunn av ekspertkomitéens mandat er jo dette heller ikke egnet til å vekke forundring). Utkastet er på viktige punkter utformet slik at en tilslutning fra de enkelte medlemsstaters side skal gi anledning til et minimum av rettslige eller konstitusjonelle betenkeligheter. For så vidt synes man nå å kunne nære visse forhåpninger om at det årelange arbeid for å nå frem til en mere omfattende multilateral utleveringskonvensjon, omsider kan lede til et resultat. Allikevel står det meget igjen, og i hvert fall for Norges vedkommende gjelder at utkastet ikke vil kunne aksepteres uten eventuelt etter en temmelig dyptgående revisjon av den gjeldende utleveringslov av 13. juni 1908.

Dersom det kommer noe positivt ut av dette europeiske tiltak, hvilket etter omstendighetene kanskje kan betegnes som sannsynlig, vil sluttresultatet trolig i fremtredende grad være preget av de synsmåter som har fått uttrykk innenfor Forsamlingen og dens organer (*de Freitas*). Når stillingen er denne, har en gjennomgåelse av hovedbestemmelsene i det sist fremlagte utkast krav på atskillig interesse. I det følgende skal derfor gjengis og knyttes enkelte bemerkninger til de artikler i utkastet som er av særlig prinsipiell betydning.

Utkastets *art. 1* angir *hvilke handlinger som kan begrunne utlevering*, og lyder i norsk oversettelse:¹⁾

„Følgende personer pliktes utlevert:

a. Personer som av en kontraherende part siktes for en handling som er straffbar både i den anmodete og den anmodende stat, og som i den sistnevnte kan straffes med minst ett års²⁾ fengsel.

¹⁾ De vanlige diplomatiske vendinger er noe forenklet for å lette tillegnelsen.

²⁾ Det er ikke meningen at ett års fengsel skal være den i vedkommende straffebud fastsatte minimumsstraff.

b. Personer som i den anmodende stat er domfelt for en slik forgåelse til minst tre måneders fengsel.“

Et hovedproblem i tilknytning til denne artikkel er hvorvidt det bør foretas en særskilt *oppregning* av de forgåelser som kan begrunne utlevering, eller om disse bør angis generelt ved henvisning til en bestemt *strafferamme*. Den sistnevnte fremgangsmåte, som stemmer med ordningen etter den norske utleveringslovs § 2 første ledd, har i våre dager overveiende tilslutning. Bare et fåtall av stater, bl. a. Storbritannia, U.S.A. og Belgia, praktiserer fremdeles i lover og overenskomster systemet med særskilt oppregning. Foruten at en abstrakt utformning i seg selv må være å foretrekke, er det innlysende at en multilateral utleveringskonvensjon vanskelig kan tenkes istandbragt på annen måte. Når en bortser fra en britisk reservasjon, er det, som en kunne vente, på dette punkt overensstemmelse mellom utkastet og oppfatningen i ekspertkomitéen. Derimot er det en ganske viktig divergens med hensyn til handlingens kriminalisering, idet ekspertkomitéens forslag går ut på at undergrensen for det gjeldende straffemaksimum skal være den samme i de to stater. Det er antakelig tvilsomt om denne oppgivelse av „likestraffprinsippet“, som henter sitt forbilde fra det utkast som i 1931 ble fremlagt for Den internasjonale kriminalpolitikkomisjon, kommer til å bli akseptert av medlemsstatene. Den vanlige ordning, som bl. a. har fått uttrykk ved bestemmelsen i den norske utleveringslovs § 2 første ledd om at handlingen må kunne medføre strengere straff enn fengsel i ett år etter den norske straffelov, har unektelig gode indre grunner for seg. — Ekspertkomitéen hadde videre foreslått en alminnelig reservasjon om at bare handlinger som etter den anmodete stats lovgivning ga anledning til utlevering, skulle kunne begrunne sådan. Denne, fra et traktatsynspunkt sett temmelig usedvanlige bestemmelse, tok sikte på det forhold at adgangen til utlevering etter flere nasjonale lovgivninger er begrenset til visse kategorier av straffbare handlinger (bare „forbrytelser“, ikke „forseelser“; bare handlinger omhandlet i den egentlige straffelovbok etc.). En slik bestemmelse er naturligvis for så vidt fordelaktig som den vil gjøre det unødvendig å utvirke lovforandringer. Men da den eventuelt ville berøve konvensjonstiltaket en vesentlig del av dets praktiske verdi, er den vistnok med rette sløffet i det sist fremlagte utkast.

Utkastets art. 2 handler om *utlevering for politiske forgåelser* og lyder så:

„1. En kontraherende part kan nekte å utlevere for en handling som etter de omstendigheter hvorunder den er begått er politisk, eller som har sammenheng med en politisk handling og er forøvet i hensikt å forberede, sikre, skjule eller hindre en politisk

handling. Det samme gjelder når det etter omstendighetene er grunn til å tro at utlevering begjæres i hensikt å reise forfølgning mot noen for en politisk forgåelse.

2. Som politiske forgåelser anses ikke:

- a. Forgåelser som de kontraherende parter i henhold til internasjonal overenskomst er forpliktet til å forfølge.
- b. Drap eller drapsforsøk rettet mot en statssjef eller en regeringssjef.“

Utkastet faller i hovedsaken sammen med forslaget fra ekspertkomitéen. Også denne måtte etter langvarige diskusjoner i realiteten kapitulere overfor dette vanskelige og innviklede problem. Den hadde antydnet følgende formulering av hovedregelen: „En utleveringsbegjæring skal ikke etterkommes når den anmodete stat anser vedkommende handling for en politisk forgåelse eller for en forgåelse som har sammenheng med en sådan.“ Det er tilsiktet når man her, i motsetning til ovenstående utkast, ikke har brukt en *tillatende* form. Det ble nemlig fremholdt av flere møtende at et absolutt påbud om at utlevering ikke skulle skje, ville gi den anmodete stat en sterkere stilling likeoverfor et mulig press utenfra. (Det er vel imidlertid de gjeldende begrensninger i grunnlov og lov som for så vidt har størst interesse). — Unntaksregelen under *bokstav b* går lenger enn den norske (og svenske) utleveringslov for så vidt som den også medtar regeringssjefen (etter ekspertkomitéens forslag ethvert medlem av regjeringen). Dette ga anledning til en reservasjon fra norsk og svensk side.

Ekspertkomitéen drøftet også om en eventuell konvensjon burde inneholde en særregel til gunst for *flyktninger*, samt hvilken slagvidde en slik særregel i tilfelle burde ha. De fleste ga uttrykk for at en flyktning *ikke* burde kunne utleveres selv om han ble ettersøkt for en *alminnelig* forgåelse, forutsatt at det var grunn til å frykte for at han som følge av utleveringen kunne bli gjenstand for forfølgelse. Andre var av den oppfatning at det var mindre på sin plass å trekke inn flyktningproblemet i forholdet mellom medlemmene av Europarådet. Utkastets nr. 1 annet punktum må antas her å gi den fornødne beskyttelse.

Utkastes *art. 3 om utlevering for skatteforgåelser (délits fiscaux)* har følgende innhold:

„Utlevering skal skje for tollovertredelser og for overtredelse av lover og forskrifter av skattemessig, finansiell, økonomisk og pengemessig art, forutsatt at den straff som er fastsatt i den anmodende stats lovgivning andrar til minst ett års fengsel eller en bot som minst svarer til 8000 sv. frcs. beregnet etter gullverdi.“

I begrunnelsen anføres bl. a. at den alminnelige oppfatning i det 19de og 20de århundre har vært at skatteforgåelser ikke bør gi anledning til utlevering. Tendensen i nyeste tid går imidlertid i retning av å godta utlevering på dette område. Det pekes i denne forbindelse på de mange bilaterale konvensjoner om bistand i skattesaker og om motvirkning av skatteunndragelse, konvensjonen om europeisk økonomisk samarbeid (art. 1 og 7) samt senest Nato-konvensjonen om status for væpnede styrker (art. 44).

Også innenfor ekspertkomitéen var det overveiende stemning for å inkludere fiskale forgåelser i en eller annen, helst noe avdempet form, f. eks. slik som gjort i den fransk-tyske utleveringskonvensjon av 1951 art. 6. Denne har følgende innhold: „Utlevering skal skje for overtredelser i forbindelse med skatter og avgifter, toll og valuta (exchange) i samsvar med forskriftene i denne konvensjon, forutsatt at det er truffet bestemmelse om dette ved noteveksling i hvert enkelt tilfelle.“ De norske representanter ga uttrykk for at skatteforgåelser burde kunne begrunne utlevering. Den norske utleveringslov ga riktig nok for tiden ikke adgang til utlevering i slike saker, men man antok at det burde komme under overveielse å søke utvirket de nødvendige lovendringer.

Utkastets art. 4. om *utlevering for militære forgåelser* lyder slik:

„Utlevering for militære forgåelser ligger utenfor anvendelsesområdet for nærværende konvensjon.“

Ekspertkomitéen var her enstemmig kommet til det resultat at utlevering burde kunne skje for *alminnelige* forgåelser forøvet av militære i tjeneste, men derimot ikke for *egentlige* militære forgåelser. (Denne konklusjon stemmer i prinsippet med ordningen etter den norske utleveringslov, jfr. § 2 siste ledd). Når utkastet, i motsetning hertil, har holdt de militære forgåelser helt utenfor, er dette fortrinnsvis begrunnet i hensynet til de spesialordninger som for tiden gjelder på dette område, særlig Nato-konvensjonen av 1951 om status for væpnede styrker (art. VIII. 5).

Utkastets art. 5 om *utlevering av egne borgere* har følgende innhold:

„Hvis den som begjæres utlevert er borger av den anmodete stat og derfor ikke kan utleveres, skal den anmodete stat — innen et år etter at den har gitt notifikasjon om at den nekter å utlevere — innlede strafforfølgning mot vedkommende som om handlingen hadde vært begått på dens eget territorium.“

Ved utformningen av denne artikkel har man stått over for ganske særlige forfatningsmessige eller andre rettslige vanskeligheter. Visstnok samtlige stater som er medlemmer av Europarådet — unntatt Storbritannia og Irland — har i grunnlov eller lov forbud mot utlevering av egne statsborgere, jfr. for Norges ved-

kommende utleveringslovens § 1. Til tross for at det er en fremherskende oppfatning, som bl. a. hadde tilslutning av flertallet innenfor ekspertkomitéen, at prinsippet om ikke-utlevering av statsborgere er ubegrunnet og helst bør oppgis, har det vært ansett nytteløst å søke utvirket en forandring.

Utkastet har som kompensasjon pålagt statsborgerlandet en *ubetinget* plikt til å reise straff-forfølgning. Denne ordning, som ikke er uten forbilder i internasjonale konvensjoner og konvensjonsutkast, kan imidlertid neppe påregne alminnelig godkjenning. Særlig vil stillingen være vanskelig for Storbritannia hvis straffelovgivning bare i ytterst begrenset utstrekning åpner adgang til forfølgning av handlinger begått i utlandet. Det kan også anføres reelle innvendinger mot en *alminnelig* bestemmelse av denne art, bl. a. at den vil kunne gi anledning til tvist og uheldig innblanding. For Norges vedkommende gjelder at bestemmelsen, i hvert fall i den foreliggende formulering, neppe lar seg forene med det straffeprosessuelle *opportunitetsprinsipp*. Ekspertkomitéen hadde i denne henseende antydnet en forsiktigere løsning som gikk ut på plikt til etter forlangende å forlegge tiltalespørsmålet for den kompetente nasjonale påtalemyndighet.

Artikkelen løser ikke spørsmålet om hvilket *tidspunkt* som skal være avgjørende med hensyn til statsborgerskapet. Forholdet ble drøftet av ekspertkomitéen som imidlertid ikke kom saken nærmere enn å anbefale at man ble enig om en felles regel. (Etter den norske utleveringslov må det formentlig være tidspunktet for den faktiske utlevering som er avgjørende).

Utkastets *art. 6* handler om *stedet for overtredelsen* og lyder slik:

„Utlevering kan nektes hvis den handling for hvilken utlevering begjæres, helt eller delvis er forøvet på den anmodete stats territorium.“

Ved tolkingen av denne artikkel kan det være nyttig å se hen til ekspertkomitéens forslag. Dette går i prinsippet ut på det samme, men slår uttrykkelig fast at det er den anmodete stats lovgivning som er bestemmende for om en handling er begått på dens territorium; det samme gjelder med hensyn til innholdet av uttrykket „territorium“. Til overflod er særskilt nevnt „a place assimilated to its territory“, f. eks. skip og luftfartøyer.

Utkastets *art. 7* behandler spørsmålet om virkningen av *foreldelse (Lapse of Time)*, og har følgende innhold:

„Utlevering kan nektes når straff-forfølgning eller straff-fullbyrdelse overfor den som begjæres utlevert, som følge av foreldelse er avskåret i henhold til lovgivningen enten i den anmodende eller den anmodete stat.“

Hittil har det vært det vanlige i lover og konvensjoner at forældesspørsmålet utelukkende bedømmes etter den anmodete stats rett. Ekspertkomitéen anbefaler her den tradisjonelle løsning, idet en flerhet av representanter hadde fremholdt at det kunne gi anledning til tvil og uklarhet dersom man *også* skulle undersøke den anmodende stats lovregler. Det er imidlertid et spørsmål om denne innvending bør anses for særlig tungtveiende, og om ikke utkastets regel er den beste og riktigste.

Den norske utleveringslov fastsetter i § 4 nr. 3 at utlevering ikke kan skje „når adgangen til at reise straffesak, avsi straffedom eller fullbyrde idømt straf, bedømt efter forældelsesreglene i den almindelige borgerlige straffelov, vilde være bortfaldt ved forældelse.“ Kjennelse om adgang til utlevering vil allikevel neppe bli avsagt hvis det er på det rene at foreldelse er inntrådt etter hjemlandets lov, jfr. lovens § 9 siste ledd.

Utkastets *art. 8 om dødsstraff* lyder så:

„Hvis den handling for hvilken utlevering er begjært, er belagt med dødsstraff i den anmodende stat, og den anmodete stats lovgivning ikke hjemler dødsstraff, kan det settes som vilkår for utlevering at den anmodende stat forplikter seg til å anbefale overfor statssjefen eller det organ som etter forfatningen ellers er kompetent, at dødsstraffen blir ettergitt ved benådning eller annen bestemmelse.“

Ekspertkomitéens forslag, som vesentlig ordlydende faller sammen med foranstående, foranlediget en reservasjon bl. a. fra norsk og svensk side. Denne var begrunnet i at man mente at den anmodete stat burde kunne sette som *absolutt* vilkår for utlevering at en eventuell dødsdom ikke ble fullbyrdet. De fleste lands representanter kunne imidlertid av *konstitusjonelle* grunner vanskelig gå med på en ubetinget forpliktelse til eventuelt å utvirke benådning.

Forslaget fra ekspertkomitéen har, i motsetning til utkastet, også hatt for øye den mulighet at dødsstraff visstnok er hjemlet i loven, men konsekvent blir unnlatt fullbyrdet. Dette er for tiden stillingen i Benelux-landene.

Utkastets *art. 9* handler om det forhold som gjerne beskrives ved uttrykket „*non bis in idem*“. Artiklens *annet* ledd har dette innhold:

„En begjæring om utlevering kan avslås når den person som kreves utlevert har vært undergitt strafforfølgning i den anmodete stat eller i en tredje stat for den samme handling for hvilken utlevering begjæres, og er blitt endelig frifunnet eller straffedømt.“

Ekspertkomitéens forslag stemmer i prinsippet med foranstående, men inneholder noe mere for så vidt som det samtidig behandler virkningen av at rettsforfølgning er igangsatt, men altså ennå ikke avsluttet ved endelig dom. Dette spørsmål er i det foreliggende utkast omhandlet i en særskilt *art. 10*.

Den foreslåtte ordning har tilknytning til regelen i den norske utleveringslovs § 4 nr. 2 som fastsetter at utlevering ikke kan skje „når der allerede før begjæringens fremkomst her i landet er avsagt dom eller utferdiget tiltalebeslutning angående forbrydelsen.“

Spørsmålet om virkningene av *benådning* og *påtaleunntatelse* reiser særskilte problemer som det ikke er tatt hensyn til i utkastet. De beste grunner taler formentlig for at benådning tillegges samme virkning som en endelig dom, og dette er da også gitt uttrykk i ekspertkomitéens forslag. Når det gjelder påtaleunntatelse, vil saken stille seg forskjellig ettersom det gjelder påtaleunntatelse i egentlig forstand eller unntatelse av å påtale på grunn av svikende bevis eller rettsgrunnlag (*non lieu*). Med sikte på det førstnevnte forhold ble det fra norsk side tatt forbehold om at man bare kunne akseptere ordningen som et alminnelig prinsipp, idet Norge neppe kunne tiltre den foreslåtte regel uten etter visse modifikasjoner, jfr. straffeprosesslovens § 85.

Utkastets *art. 9 første ledd* (som ikke er gjengitt ovenfor) tar sikte på å gjennomføre prinsippet, „*non bis in idem*“ også i forhold til den *anmodende* stat. En slik regel, som visstnok er inspirert av anglo-amerikansk rettsoppfatning, jfr. det 5te Amendment til U.S.A.'s konstitusjon, synes å måtte være helt upåkrevd. Dette var i hvert fall oppfatningen i ekspertkomitéen der spørsmålet var særskilt drøftet.

Spesialitetsprinsippet, dvs. prinsippet om at bare den handling som har begrunnet utlevering, kan gjøres til gjenstand for forfølgning, er omhandlet i utkastets *art. 12*:

„En kontraherende part som har fått en person utlevert, skal ikke uten samtykke av den stat som har utlevert ham:

- a. forfølge eller straffe ham for noen annen handling begått før utleveringen enn den han er utlevert for;
- b. overgi ham til en annen kontraherende part eller til en utenforstående stat for at han kan gjøres til gjenstand for straff eller straff-forfølgning;
- c. undergi ham forfølgning ved en ad-hoc-domstol eller en domstol som har fått spesiell bemyndigelse i sakens anledning.“

Reglene under bokstav *a* og *b* stemmer med almengjeldende utleveringsrett, jfr. den norske utleveringslovs § 5 første punktum. De modifikasjoner som er hjemlet i den norske lov (samtykke fra

den som kreves utlevert, unnlattelse av innen en viss frist å forlate landet) er, formentlig med rette, unnlatt opptatt i utkastet. Man har i våre dager sørgelig erfaring for at det i slike forhold kan være så som så med viljens frihet. — Den noe påfallende bestemmelse i bokstav *c* har visstnok for øye forholdene i visse syd- og mellomamerikanske land (mønsteret for artikkelen har vært Harvard-utkastet).

Ved siden av de bestemmelser som er omhandlet i det foregående, kan bl. a. nevnes reglene i utkastets *art. 11 om utsatt eller be-tinget utlevering*, jfr. den norske utleveringslovs § 6. Som alternativ til utsettelse er åpnet adgang til „utlåning“ av vedkommende lovovtreder mot løfte om tilbakelevering så snart rettsforfølgningen er avsluttet. For så vidt angår behandlingen av *konkurrerende utleveringsbegjæringer*, er som *art. 13* foreslått en meget elastisk bestemmelse; den overlater faktisk avgjørelsen til den stat som begjæringen er rettet til, dog under angivelse av visse veiledende synspunkter. I motsetning til den norske utleveringslovs §§ 7 og 8 skjelner ikke utkastet ettersom vedkommende begjæres utlevert for den samme eller for forskjellige forgåelser.

Utkastet inneholder i art. 14—23 detaljerte bestemmelser av teknisk og formell natur, bl. a. om utleveringsbegjæringens form, anmodning om foreløpig arrest, overlevering av bevismidler m. v., språk og transitt, omkostninger osv.. De følger stort sett det tradisjonelle mønster og reiser ingen prinsippsspørsmål, muligens bortsett fra forholdet vedkommende *bevisprøvelsen*.

Finn Hiorthøy.